

Још један судар са историјом

Месец дана раније стицајем околности пропустили смо прилику да посетимо и варошицу Драгинац. Прилика да поправку пружи се врло брзо. Половина октобра, тачније 14. октобар је важан дан за овај крај. Јер тога дана пре 78 година немачки окупатори су овде стрелили скоро три хиљаде житеља. Због тога се тог дана у Драгинцу одржава помен стрелицима. А ова година је додатно значајна, јер основна школа „14. октобар” прославља 180 година свог постојања. Пошто је Ђука један од десетак најуспешнијих ђака ове школе успех некако да га наговорим да се поново упутимо у долину Јадра.

Понедељак, 14. октобар 2019. године

Овогодишњи октобар је баш топао, право „Михољско лето”, тако да много не размишљамо о томе како ће нас време пратити током данашње авантуре и још једне посете Јадру и Поцерини. На данашњи дан Немци су у Драгинцу, Јаребицама, Великом Селу, Цикотама, Коренити и околним селима започели стрелиње локалног становништва. Стрелиње се продужило до 19. октобра и живот је изгубило 2950 људи. Најмлађа жртва је имала само три дана. Због тога школа у Драгинцу носи име „14. октобар”. А ове године се навршило 180 година од како је основана.

Пошто смо пропустили да приликом претходног боравка у овим крајевима посетимо Драгинац, успех да наговорим Ђуку да искористимо прославу и поново се прошетамо до његовог краја. Успут сам се надао да ћу поново видети свог школског друга Зорана Аврамовића, који је родом из Јаребица и такође је у Драгинцу ишао у основну школу.

Поред свечаности поводом обележавања 180 година драгиначке школе код спомен костурнице где почивају посмртни остаци невиних становника Јадра обележено је 78 година њиховог страдања. Пошто нам је главни циљ посета школи и свечаности поводом 180 година школе не журимо превише. Међутим, и поред тога стижемо на почетак свечаности код спомен костурнице.

А ево шта је претходило Драгиначкој трагедији, која и није пуно позната у Србији. Територија Западне Србије је у рану јесен 1941. године била ослобођена од немачког окупатора. У намери да на тим просторима поново заведе окупациону власт немачки војни врх је донео одлуку да се устанак заустави и угуши.

У том циљу за главнокомандујућег немачких војних снага у Србији постављен је генерал Франц Беме, а непосредно извршење задатка поверено је 342. пешадијској дивизији која је повучена са фронта у Француској и 125.

пешадијском пуку који је пре тога био ангажован у Грчкој. 342. пешадијска дивизија је представљала једну од најелитнијих и технички најопремљенијих дивизија Вермахта. Формирана је по специјалним критеријумима у Франкфурту. Командант дивизије је био доктор и правник генерал – лајтнант Валтер Хингхофер.

У наредби начелника Штаба Врховне команде немачких оружаних снага, генерал – фелдмаршала Вилхелма Кајтела издатој 16. септембра између осталог стоји и “... б) Да би се немири угушили у почетку, морају се при првој појави без одлагања применити најоштрије мере, да се на тај начин силом спроведе ауторитет окупационе силе и спречи даље ширење. При томе имати у виду да један човечији живот у дотичним земљама често не вреди ништа и да се застрашујуће дејство може постићи само необичном свирепости. Као одмазда за један живот немачког војника мора се у тим случајевима узети као опште правило, да одговара смртна казна 50 – 100 комуниста. Начин извршења смртне казне мора још појачати застрашујући ефекат.”



Спомен костурница стрељанима у Драгину

Харолд Турнер, Шеф Управе Штаба генерала Бемеа, још је прецизнији у наредбама и предлозима мера “...Што се тиче акције чишћења сматрам, да је већ из разлога престижан, потребно да се крајњом безобзирношћу поступи бар у једном месту, како би се овим примером застрашили остали делови Србије... Деца и жене одржавају везу и старају се о снабдевању. Према томе мора искусити казну целокупно становништво, а не само мушкарци.” У истом смислу и “...Комунисте које заробите у борби, треба начелно у циљу застаривања, на лицу места стрељати или обесити. Насељена места која се

морају заузимати борбом, треба спалити, исто важи и за куће из којих се пуцало на трупе. Одмазду за претрпљене губитке треба да изврши јединица која их је имала: за сваког убијеног немачког војника да стрелја 100, а за сваког рањеног 50 заробљеника или талаца. Стрелјане намерно закопавати на усамљеним местима, спречити стављање крстова на гробове и украшавање истих – да се не стварају српска светишта, (ходочашћа).”



Панорама Драгинца

У Драгинац прве немачке трупе су дошле 11. октобра око 11 часова. Тог и следећег дана нису испољавали непријатељство према становништву Драгинца и околних насеља у која су одлазили. Спалили су само куће од неколико људи за које су утврдили да су учествовали у борбама. Локалном мушком становништву су путем летака које су бацали из авиона, али и путем курира и виђенијих људи које су слали у народ поручивали да треба да дођу у Драгинац и узму „Објаве“ са којима се касније могу слободно и без икаквих проблема кретати. Лаковерни су се одазивали позиву долазили у Драгинац, али нису добијали никакве објаве већ су одмах хапшени и затварани.

Масовно страдање народа овог дела Јадра почиње тринаестог октобра. Тог дана II батаљон 698. пука је извршио операцију чишћења Цера и Иверка. Припадници ове јединице су кренули ујутро из Драгинца фронтално преко Јарербица и Великог Села према Иверку и даље према Јошеви и Јадранској Лешници. Уз пут су купили сво мушко становништво и водили их са собом. Заробљенике су истог дана увече спровели назад у Драгинац.

Прво масовно убијање у Драгинцу је извршено тринаестог октобра, поподне, када је од затвореника похапшених тог и претходног дана издвојена група од око 120 људи и стрелјана на десној обали речице Трнавице, испод Нинковића дућана. Стрелјање преосталих затвореника настављено је и наредна два дана, четрнаестог и петнаестог октобра.

Пошто у Драгинцу нису имали толико затвореника и пошто квота ту није могла бити намирена немачки војници су у четвртак 16. октобра кренули у чишћење Симиног Брда, Филиповића, Великог Села и Јаребица где је пешадија била појачана и тенковима. У овом походу убијали су све живо на

што су наилазили, од немоћног старца до беба у колевкама. Убијана је стока и остале домаће животиње. Домаћинства су спаљивана. Исту судбину доживело је становништво Корените седамнаестог и Цикота деветнаестог октобра. Убијали су на све начине од појединачног упуцавања до масовних стрељања, од убијања метком до клања деце пред родитељима и до вађења беба из утробе мајке, бајонетом. У овим случајевима жртве нису ни бројане нити евидентирани. Поред домаћег становништва у овим селима је убијен и велики број избеглица из Славоније, Срема и Мачве, а који се бежећи испред немачке војске ту сместио код родбине и пријатеља. Због тога број жртава у Драгинцу и околини никад и није могао бити утврђен са потпуном тачношћу.

Сама свечаност се углавном одвија по устаљеном шаблону. Парастос, говоранице присутних политичара и кратак културно – уметнички програм. Дан је леп и топао па се окупило доста грађана. Не остајемо до краја свечаности, већ се упућујемо у варошицу и школу.



Стара школа у Драгинцу

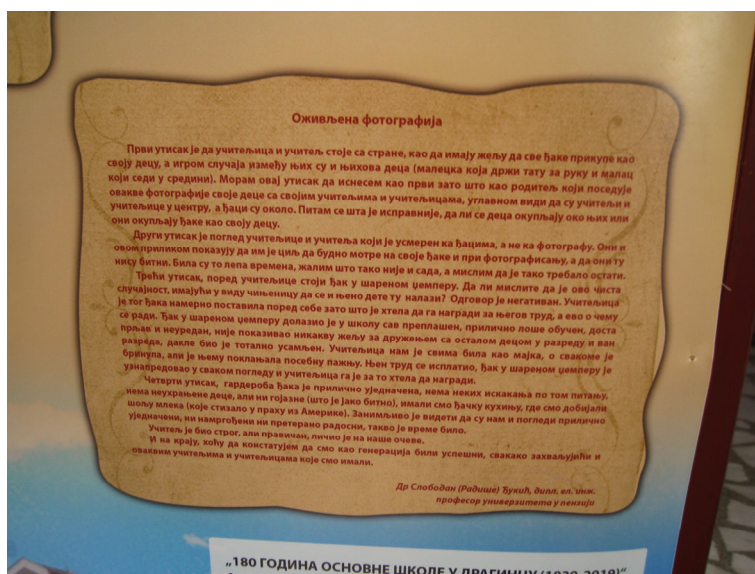
Основна школа у Драгинцу основана је 1839. године у време када је у Србији постојало 20 државних и 56 општинских школа. Поред нове зграде школе, која је отворена 1983. године налази се и зграда старе основне пшколе. Зграда је прилично запуштена иако се ради о здању које је типично за школску архитектуру с краја XIX и почетка XX века. Зграда је направљена 1892. године и најстарија је сачувана зграда у Драгинцу. Од октобра 2007. године заштићена је Законом о културним добрима.

Пошто не знамо какви су услови за паркирање у школском дворишту паркирамо се у варошици недалеко од школе. Док чекамо да стигну учесници школске прославе са свечаности обележавања Драгиначке трагедије послужију нас кафом и пићем.

Приредба поводом 180 година Драгиначке школе одржава се у школском холу. Ђука је један од ђака школе који је направио стручну и академску каријеру. Иначе школа је изнедрила 14 доктора наука. Поред Ђуке свечаности су присуствовали и стари професори Добривоје Тошковић,

професор Архитектонског факултета и Слободан Алексић, професор на Медицинском факултету у Новом Саду.

Поред сталне изложбене поставке у оквиру које су на пану постављене фотографије доктора наука, који су завршили ову школу, поводом јубилеја је организована и изложба у оквиру које је представљена мала историја школе која траје скоро два века.



Ђукино сећање на школске дане

После културно – уметничког програма бивамо послужени ручком. После ручка мало се дружимо са Ђукиним земљацима и познаницима и крећемо за Београд. Путем кроз Драгиначка села спуштамо се до регионалног пута који води од Завлаке према Шапцу. На овом путу се налази и село Текериш у коме је подигнут Спомен – костурница посвећена Церској бици из Првог светског рата. На простору Текериша водиле су се најжешће борбе у оквиру Церске битке у току ноћи између 15. и 16. августа 1914. године. Споменик се састоји из три целине. Централни део је изграђен од необрађених камених блокова у виду громаде која излази из земље. На врху је постављен бронзани орао са раширеним крилима и лорововим венцем, што симболише мир и пријатељство. Спомен костурница у Текеришу има неправилан облик и ограђена је шестоугаоним стубићима који су међусобно повезани ланцима. Споменик је висок 10,5 метара. Око спомен костурнице су 2003. године постављене бисте Радомира Путника, Живојина Мишића, Степе Степановића, Петра Бојовића и Павла Јуришића Штурма. А изграђена је и спомен чесма и музејска поставка посвећена Церској бици.



Споменик у Текеришу

После обиласка Спомен – костурнице настављамо пут ка Шапцу, а онда се упућујемо за Београд путем преко Обреновца. За нама је остајао још један прелепи јесењи дан и леп излет у коме смо се још једном сусрели са историјом.